

Regel 10-12 **Crudelissima** t/m **censet**

Het is duidelijk dat Hannibal de hier beschreven gang van zaken absurd vindt.

- 1p 7 Beschrijf in eigen woorden de gang van zaken die Hannibal in dit verband kennelijk wel normaal zou vinden.

Regel 14-15 **Ne transieris** t/m **Saguntum**

Dit tekstgedeelte wordt door H. van Rooijen-Dijkman als volgt vertaald:

“Je mag de Ebro niet oversteken!” zeggen ze. “Je mag je niet bemoeien met de Saguntijnen!” Ligt Saguntum dan aan de Ebro?

- 2p 8 a Noteer het grammaticale gegeven dat in de vertaling is weergegeven met de woorden ‘mag niet’.
b Wat heeft de vertaler volgens jou willen uitdrukken door het woord ‘dan’ toe te voegen in de vertaling?

Regel 14-18 **Ne transieris** t/m **dico**

Drie van de onderstaande woorden uit dit tekstgedeelte hebben betrekking op dezelfde partij.

- 1p 9 Welk woord heeft betrekking op de andere partij?
A **transieris** (regel 14)
B **tibi** (regel 14)
C **moveris** (regel 16)
D **transcendes** (regel 18)

Regel 24 **si fortuna dubitabit**

- 2p 10 a Leg uit dat dit een eufemisme is. Betrek in je antwoord de letterlijke betekenis van **si fortuna dubitabit** (regel 24).
b Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 20 **Illis**) het Latijnse woord waarmee Hannibal al verwezen heeft naar wat hij bedoelt met **si fortuna dubitabit** (regel 24).

Regel 26-27 **nullum** t/m **datum est**

- 1p 11 Noteer de naam van het stilistisch begrip waarvan deze zin in zijn geheel een geval is.

Tekst 2

Regel 1-2 **Intussen** t/m **stad**

Vanuit Rome gezien lag Hannibals kamp aan de overkant van de Anio. Dit kan opgemaakt worden uit een gegeven in het tekstgedeelte **Postero** t/m **metu** (regel 29-34).

- 1p 12 Noteer in eigen woorden dit gegeven.

Regel 7-8 **Nadat het gevecht begonnen was**

Dit gevecht wordt door Livius vanuit Romeins perspectief beschreven, zoals blijkt uit enkele gegevens in het tekstgedeelte **En t/m verdreven** (regel 19-23).

1p 13 Noteer in eigen woorden een van deze gegevens.

Regel 12-14 **Maar t/m ingenomen was**

1p 14 Noteer de oorzaak waardoor deze reactie begrijpelijk is. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf regel 7 **Nadat**).

Regel 29-30 **Hannibal t/m eduxit**

In het tekstgedeelte **Intussen t/m drijven** (regel 1-7) is verteld, dat Hannibal het kamp al eerder een keer verlaten had. Er is echter een verschil tussen deze twee keren dat hij het kamp verliet.

1p 15 Noteer in eigen woorden dit verschil. Ga in je antwoord in op zowel de situatie in het tekstgedeelte **Hannibal t/m eduxit** (regel 29-30) als de eerdere situatie.

Regel 30-31 **Instructis t/m casum**

1p 16 Wordt hier met **exercitibus** (regel 31) hetzelfde bedoeld als met **omnes copias** in regel 29? Licht je antwoord toe en ga in je antwoord in op beide tekstelementen.

Regel 33 **vix armis retentis in castra sese receperint**

In de rest van de zin (t/m regel 34 **metu**) wordt impliciet aangegeven wat een gebruikelijke reden zou zijn voor de handeling **in castra sese receperint**.

2p 17 a Noteer in eigen woorden deze gebruikelijke reden.
b Leg uit dat met het tekstelement **vix armis retentis** enargeia bewerkstelligd wordt. Ga in je antwoord in op het begrip enargeia en op de inhoud van het tekstelement **vix armis retentis**.

Regel 36-38 **In t/m fortunam**

In dit tekstgedeelte wordt een opmerking van Hannibal in de indirecte rede weergegeven.

1p 18 Citeer het eerste Latijnse woord van deze opmerking van Hannibal.

Regel 38-39 **Minuere t/m res**

Livius gebruikt hier het woord **aliae** omdat in het voorafgaande (vanaf regel 34 **Et**) al een reden genoemd is.

3p 19 a Noteer in eigen woorden deze eerder genoemde reden.
b Noteer in eigen woorden de concrete reden die Livius aanduidt met **parva** (regel 38). Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 46 **venire**).
c Noteer in eigen woorden de concrete reden die Livius aanduidt met **magna** (regel 39). Baseer je antwoord op het vervolg (t/m regel 46 **venire**).

De Noorse metalband *In Vain* laat in een van hun nummers Hannibal aan het woord:

Hier zweer ik dat ik met vuur en ijzer
Rome's toekomst breken zal. Een redder zullen ze niet vinden.
Vanaf Gadir hebben we heel Iberia in brand gestoken,
Carthago's roem met glans hersteld.
Leugenaars en verraders, Rome is verdoemd.
Trillend van angst, alleen al bij het horen van mijn naam:
Hannibal voor de poorten!

'Een redder zullen ze niet vinden'

- 2p 20 a Noteer de naam van de persoon die wel degelijk de redder van de Romeinen werd. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

'Trillend' t/m 'poorten'

Een gegeven uit deze zin uit het nummer van *In Vain* is in tegenspraak met een gegeven uit tekst 2.

- b Noteer in eigen woorden de twee gegevens die met elkaar in tegenspraak zijn.

Tekst 3

Regel 1 **mandata**

Uit het vervolg (t/m regel 7 **oppressit**) is op te maken wat volgens Hannibal de beweegreden voor deze **mandata** is.

- 2p 21 a Citeer uit het vervolg (t/m regel 7 **oppressit**) de twee Latijnse zelfstandige naamwoorden waarmee Hannibal deze beweegreden aanduidt.
- b Noteer in eigen woorden de historische omstandigheid die voor de Carthaagse senaat de aanleiding vormde om deze **mandata** te geven. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 2 **vetando** t/m **mitti**

- 1p 22 Citeer uit het tekstgedeelte **Postquam** t/m **invidia** (regel 1-4) het Latijnse woord dat concreet gemaakt wordt met **vetando** t/m **mitti** (regel 2).

Let op: de laatste vragen en opdracht van dit examen staan op de volgende pagina.